MONITOR

Na Rok Pański 1778.

Nro: I.

Dnia 3. Stycznia.

Volvitur in sese duodenis mensibus Annus,
Perque vices, notis itque, reditque viis. Neoth.

MÓwiło się w przeszło-rocznym Monitorze, przy zagaieniu tym pismem peryodycznym pierwiastek zeszłego roku: o ustanowieniu, kształcie czyli formie, y o poprawie Roku, tak dawnieyszey przez *Juliusza Ces.* iako też poźnieyszey przez *Grzegorza XIII.* Papieża. W tego-rocznym tegoż rodzaiu piśmie, przy początkach takoż Nowo-

zaczętego Roku, nie od rzeczy podobno będzie, powiedzieć cokolwiek o Mieſiącach, z ktorych dwunaſtu Rok każdy ſię ſkłada: zkąd ſwe nazwiſka zwłaſzcza u Rzymian wzięły, y z iakich przyczyn niektore z nich, dawniey wzięte, w poźnieyſzych czaſach odmieniały &c. A że ta rzecz z iſtoty ſwoiey ieſt bardziey ciekawą iak pożyteczną, przeto nie tylko ciekawości, ale też y pożytkowi Czytelnikow chcąc razem dogodzić, zdało mi ſię, do każdego w namieniony ſpoſob opiſanego tu prozą mieſiąca, przyłączyć poczworne Łacińſkie *Joachima Kameraryusza* wierſzyki, z Polſką onychże werſyą, w ktorych ten Autor ſpoſob pożyteczny zachowania zdrowia ludzkiego na każdy mieſiąc krotko przepiſuie. Lecz iuż do ſamey rzeczy czas przyſtąpić tym, iaki ſię tu ułożył, porządkiem. Pierwſzy tedy zaczynaiący bieg roczny mieſiąc, po Łacinie

I. JANUARIUS, à po Polſku *Styczeń* nazywa ſię, że ſię iakoby *ſtyka* począ-

tkiem

tkiem swoim z końcem przeszłego miesiąca y roku. Rzymianie nadali mu nazwisko z przyczyny *Janusa* bożka, ktorego z podwoyną twarzą wyrażali, gdyż pierwszy dzień Stycznia, z iedney strony pogląda niby na rok przeszły, à z drugiey na zaczynaiący się. Zkąd *Macrobius* JANUSA bydź bożkiem Roku stanowi, tenże mu tytuł y *Owidyusz* przywłaszcza:

Jane biceps, anni tacitè labentis origo,
Solus de Superis, qui tua terga vides.

To słowo *Januarius*, może się też ciągnie od słowa łacińskiego *ianua*, brama: gdyż ten miesiąc ze wszech naypierwszy, iest iakoby bramą rok każdy otwieraiącą. Przydany on był do roku od *Numy Pompiliusza*, gdyż rok dawny od *Romulusa* ustanowiony, zaczynał się od Marca, pod czas porownania dnia z nocą wiosiennego. Dnia pierwszego tego miesiąca, rzemieślnicy u Rzymian, każdy w swoim kunszcie, roboty swoie rozpoczynali; iako też ludzie uczeni, pierwsze proby

dzieł

dziel swoich wydawali, tey będąc myśli, że zaczynaiąc rok od pracy y przemysłu, dalszy też onego ciąg, tymże do końca miał u nich zeyść sposobem.

(✠)

Mensis amat tepido Jani decurrere victu,
Et refici grato sæpe liquore iubet.
Vena tibi nullos exsudet secta cruores,
Sed calidâ fas est mergere corpus aquâ.

(✠)

Styczeń ciepłą się strawą dla zdrowia ratunku
Posiłać, y częstego zażyć radzi trunku.
Upust krwie mieyśca nie ma, żebyście wiedzieli,
Lecz wolno łaźni zażyć, lub w domu kąpieli.

II. Februarius (*Luty*) ten także miesiąc, iako y pierwszy, *Numa* przyrzucił do Kalendarza *Romulusa*, ktorego rok dziesięć tylko miesięcy w sobie zawierał. Był zaś tak rzeczonym od imienia *Februus*, Bożka oczyszczenia, ponieważ w tym miesiącu Lud Rzymski zwykł się był oczyszczać; czy też od imienia Junony *Februata*, ktorey święto obchodzono w tym miesiącu nazwane *Lupercalia*, pod czas ktorego *Luperci*, popi tak rzeczeni *Pana Licyi-*

skiego,

skiego, niewiaſty oczyſzczali ſwoim obrządkiem. Z razu ten mieſiąc był oſtatnim u Rzymian, Dzieſięć-mężowie (*) potym poſtanowili go drugim. Za pierwſzey zaś uſtawy miał tylko dni 28. odtąd zaś, iak poprawa naſtąpiła Kalendarza przez *Juliusza Ces.* ma dni 29. w każdym roku przeſtępnym.

(✿)

Februa olus, volucresque cibis odêre palustres,
Esseque inertificâ febre timenda solent.
Pharmaca tunc hauri, tunc scinde in polluce venam,
Et calido multùm flumine membra fove.

(✿)

Jarzyną, praſtwo wodne, precz w Lutym od ſtołu,
Febrą grożą w nim obie te rzeczy poſpołu.
Lekarſtw zażyć, z wielkiego palca nie zawadzi
Krwie puścić, y w ciepłey ſię kąpać wody kadzi.

III. Martius (*Marzec*) iakoby mieſiąc *Marsa*, ktoremu też był poświęcony. Od niego dawniey brał ſwoy początek rok od *Romulusa* uſtanowiony, ktory ſię ſynem bydź *Marsa* mienił. W tym mieſiącu, za świadectwem *Makrobiusza* y *Solina*, czyniono ofiary Bogini *Anna Perenna* rzeczoney, ażeby

anna-

(*) Decemviri, *Magistrat Rzymski.*

annare, *perennareque* (iako tenże mowi) to ieſt trwać rok od roku, y żyć długoletnie godziło ſię: Seymy także zagaiano: cła y myta za licytacyą w arendę puſzczano: Panie ſługom ſwym uczty ſprawiały, iako Panowie tymże w Grudniu, pod czas świąt *Saturnowych*, à Dziewice *Westalskie* ogień poświęcony na nowo zapalały.

(✠)

Martius humores & terræ & corporis auget,
Tunc ratio est puri magna tenenda cibi.
Dulcia tum prosunt acri condita sapore,
Pharmaca non prosunt, venam aperire nocet.

(✠)

Marzec humory w ziemi, niemniey w ciele mnoży,
Do potraw niech ſię czyſtych żołądek nałoży.
Z kwaſkiem przyprawna ſłodycz, pożyteczna, zdrowa.
Purgans ſzkodzi, krwie puścić, niech cię Bog zachowa.

IV. Aprilis (*Kwiecień*) z rozrządzenia *Romulusa* drugi, rachuiąc od Marca, roku dawnego mieſiąc. Według mniemania niektorych od *Wenery*, ktora po grecku *Aphrodite* nazywa ſię, to jakoby wziął nazwiſko: innym zaś *ab aperiendo*, od otwierania, niby *Aperilis*,

zda

zda ſię bydź raczey rzeczonym: gdyż wioſna w tym mieſiącu ziemię otwiera, y wſzyſtko kwitnąć zaczyna. Temu zdaniu y *Owidyusz* ſwoim przyświadcza:

Aprilem memorant ab aperto tempore dictum.

Mieſiąc ten był pod opieką Bogini *Wenery*, ktorey dnia pierwſzego Kwietnia ofiary z kwiecia y mirtow czyniono: na tymże dniu, Panny kadzidło *Fortunie Męzkiey* na ofiarę paliły, y *Wenerę* ſerca nawracaiącą (*Venerem verticordiam*) błagały.

(✠)

Frigore vim lentæ revocat telluris Aprilis,
Tunc etiam est tenuis perque forata cutis.
Tunc intus sunt aucta magis, suntque omnia plena,
Solvere ſe venter, vena aperire iubet.

(✠)

Kwiecień ziemi moc wraca, gdy odwilża ſkrzepłą,
Pory ciała otwiera za ſwą porą ciepłą.
W ten czas y krwie obfitość y humorow rośnie,
Purgans więc y krwie upuſt potrzebny przy wioſnie.

V. Maius (*May*) od *Maj* corki *Atlasa*, à matki *Merkuryusza*, zdaniem niektorych tak rzeczony: czy też *à Majoribus*, to ieſt od Starſzych y Przełożo-

łożonych, ktorych radą nieustaiącą rządziła się Rzplta, gdyż onym był za świadectwem *Makrobiusza* poświęcony; ktoremu zdaniu y *Owidyusz* swoim przyśpiewuie:

Hinc sua Majores tribuêre vocabula Majo.

Są iednak, ktorzy go od Bogini *Majestas* rzeczoney, mianowanym bydź chcą: gdyż Kapłan *Wulkana*, pierwszego dnia Maia, uroczystym tey święto Bogini zwykł był obchodzić obrządkiem.

(✥)

Omnia iam florent, iam formosissimus annus;
Jamque sibi cuncti mollius esse volunt.
Balnea tunc cole, tunc sit pharmaca sumere cura;
Tuncque tibi misso sanguine vena fluat.

(✥)

Już tu wszystko rozkwita: czas tak piękney chwili
Zażyć radzi roskoszy, zażyć krotofili.
W ten czas łaźnia y leki są pomocne zdrowiu,
Lancet do krwie puszczenia ma bydź pogotowiu.

Reszta w następuiącym Monitorze.